

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Robin Kvist

Sveriges erkännande av Palestina - Lagligt? Lämpligt?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Peter Gottschalk

Termin: VT 2015

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR OCH BEGREPPSFÖRKLARINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Forskningsläge	9
1.6 Disposition	10
2 STATSBEGREPPET	11
2.1 Allmänt	11
2.2 De klassiska statskriterierna	12
2.2.1 Ett definierat territorium	13
2.2.2 En permanent befolkning	13
2.2.3 En regering	13
2.2.4 Förmåga att ingå relationer med andra stater	14
2.2.5 Självständighet	14
2.3 Staters suveränitet	15
2.4 Folkens rätt till självbestämmande	16

3	DET FOLKRÄTTSSTRIDIGA ERKÄNNANDET	19
3.1	Allmänt	19
3.2	Icke-interventionsprincipen	19
3.3	Premature recognition	21
3.4	Sveriges erkännande av Palestina	22
4	RÄTTSENLIGHETSPRINCIPEN I FOLKRÄTTEN	24
4.1	Allmänt	24
4.2	Rättsenlighetsprincipen i förhållande till effektivitetsprincipen	25
4.3	Rättsenlighetsprincipen i förhållande till självbestämmanderätten	27
4.4	Rättsenlighetsprincipen i Sveriges erkännandepaxis	28
4.5	Rättsenlighetsprincipen i förhållande till erkännandet av Palestina	30
5	ANALYS OCH SLUTSATER	33
5.1	Är Sveriges erkännande av Palestina en folkrättsstridig handling?	33
5.2	Har Sveriges erkännande av palestina stöd i folkrätten?	34
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	36
	Källor	36
	Litteratur	36
	Elektroniska källor	36
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	38
	International Court of Justice	38

Summary

On the 30th of October 2014 Sweden recognised the state of Palestine. The aim of this essay is to examine whether this recognition is supported in public international law or if it, on the contrary, constitutes an internationally wrongful act. Based on arguments presented in the media for and against the recognition, the legal position will be analysed in order to determine if any of these arguments are supported in international law.

Traditionally an entity has been required to possess a permanent population, a defined territory, government and the capacity to enter into relations with other states in order to obtain statehood. The most commonly presented argument against Sweden's recognition of the state of Palestine is that the Palestinian state lacks a government with efficient control over its territory. The proponents of the recognition claims however that, in the recent years, new criteria of statehood based on legality have emerged in international law, which, under certain circumstances, compensates for the lack of an efficient government.

Based on the conditions presented two main research questions are examined in order to reach the aim of the essay: Under what circumstances can the recognition of a state constitute an internationally wrongful act? Do there actually exist criteria of statehood based on legality in international law and, if they do exist, when are they applicable? The conclusions of these questions are then applied on the Swedish recognition of the state of Palestine.

The conclusions of the essay are that the Swedish recognition of the state of Palestine cannot constitute an internationally wrongful act and that there are good possibilities to argue that the recognition is supported in international law.

The recognition of a state only constitutes an internationally wrongful act if it is a violation of the principle of non-intervention. Since no other state has a legitimate claim to the territory of the Palestinian state a violation of the principle of non-intervention is not possible to commit through recognition.

Regarding the support of the Swedish recognition of the Palestinian state in international law both state practise and juridical literature support the existence of criteria of statehood based on legality in international law. In the case of the Palestinian state these criteria seem to be applicable even though the situation in this case is different from other cases where these criteria have been applied so far.

Sammanfattning

Den 30 oktober 2014 erkände Sverige staten Palestina. Syftet med detta arbete är att undersöka om det svenska erkännandet av Palestina har stöd i folkrätten eller om erkännandet rentav utgör en folkrättsligt otillåten handling. Med utgångspunkt i de argument, för och emot riktigheten i erkännandet, som framförts från olika debattörer analyseras rättsläget för att avgöra vilka argument som har bäring i folkrätten.

Traditionellt sett har det ansetts att en enhet måste ha ett territorium, en befolkning, en regering och förmåga att ingå relationer med andra stater för att klassas som en stat. Det vanligaste argumentet som framförts mot erkännandet av Palestina är att Palestina inte uppfyller kravet på en effektiv regering. Förespråkarna hävdar dock att det på senare tid växt fram en s.k. rättsenlighetsprincip i folkrätten vilken, under vissa förutsättningar, kan kompensera för bristen på en effektiv regering.

Med utgångspunkt i nämnda förutsättningar undersöks i huvudsak två frågeställningar för att uppnå arbetets syfte: dels undersöks under vilka förutsättningar ett erkännande kan utgöra ett brott mot folkrätten, dels om det existerar en rättsenlighetsprincip i folkrätten och när den i så fall kan tillämpas. Slutsatserna av dessa frågeställningar appliceras sedan på Sveriges erkännande av Palestina.

Slutsatserna av arbetet är att Sveriges erkännande av Palestina inte kan utgöra en folkrättsligt otillåten handling och att det finns goda förutsättningar att argumentera för att erkännandet har stöd i folkrätten.

För att ett erkännande ska utgöra en folkrättsligt otillåten handling krävs att erkännandet utgör ett brott mot icke-interventionsprincipen. Eftersom ingen annan stat har något legitimt anspråk på Palestinas territorium kan ett brott

mot icke-interventionsprincipen inte bli aktuellt i samband med erkännandet av Palestina.

Vad gäller folkrättsenligheten i erkännandet talar både statspraxis och doktrin för förekomsten av en rättsenlighetsprincip i folkrätten. Förutsättningarna för att tillämpa en sådan princip vid erkännandet av Palestina verkar vara uppfyllda även om situationen i Palestina skiljer sig från de situationer då principen hittills aktualiserats.

Förord

Med dessa ord lägger jag sista handen vid den uppsats som avslutar de tre första åren av juristutbildningen.

Jag skulle vilja rikta ett stort tack till studiekamraten Gunnar Bramstång och min flickvän, Matilda Nilsson, som båda varit behjälpliga med korrekturläsning och konstruktiv kritik. Jag vill också tacka min handledare Peter Gottschalk som gett goda råd och skänkt positiv energi under arbetets gång.

Robin Kvist

Lund, den 24 maj 2015

Förkortningar och begreppsförklaringar

FN-stadgan

Förenta nationernas stadga

Friendly Relations Declaration
eller FRD

Declaration on Principles of
International Law Concerning
Friendly Relations and Co-
operation among States in
Accordance with the Charter of
the United Nations

ICJ

International Court of Justice

Montevideokonventionen

Montevideo Convention on the
Rights and Duties of States

Begreppet

”moderstat”

En stat från vilken en del av dess territorium försöker göra eller har gjort sig självständig

Begreppet

”enhet”

Ett geografiskt, eller på annat sätt, avgränsat område vars status som stat inte är fastslagen

Begreppet

”utbrytarstat”

En stat som brutit sig loss från en moderstat

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den 30 oktober 2014 erkände Sverige staten Palestina.¹ Redan när Stefan Löfven tillkännagav den nytilträdde regeringens avsikt att erkänna Palestina i regeringsförklaringen en månad tidigare höjdes kritiska röster. En del kritiker menade att beslutet var olämpligt, andra att det rentav var i strid med folkrätten.

Erkännandet av Palestina kan ses som ett led i den erkännandep Praxis som växt fram i Sverige sedan början på 1990-talet. Denna Praxis innebär att de faktorer som brukar beaktas vid erkännandet av en stat – att det finns ett territorium, en fast befolkning och en effektiv regering – har fått ge vika för en ny princip som Ove Bring, professor emeritus i folkrätt, kallar för *rättsenlighetsprincipen*. Frågan om denna princip verkligen finns, och om den i så fall är tillämplig i fallet Palestina, är avgörande för riktigheten i Sveriges erkännande.

I den debatt som efterföljt erkännandet av Palestina har debattörernas åsikter i frågan oftast kunnat härledas till respektive debattörs politiska åskådningar. Bakgrunden till denna uppsats är en vilja att utröna riktigheten i Sveriges erkännande av Palestina utifrån rättsliga, snarare än ideologiska, grunder.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att undersöka om det svenska erkännandet av Palestina har stöd i folkrätten eller om det rentav utgör en folkrättsligt otillåten handling.

¹ Wallström 2014.

För att uppnå uppsatsen syfte kommer följande frågeställningar behandlas:

- Under vilka förutsättningar kan ett erkännande av en stat anses utgöra en folkrättsligt otillåten handling och hur förhåller sig dessa förutsättningar till erkännandet av Palestina?
- Finns det stöd för en rättsenlighetsprincip i folkrätten och kan den i så fall tillämpas vid erkännandet av Palestina?

1.3 Avgränsningar

Arbetet fokuserar på de folkrättsliga aspekterna av Sveriges erkännande av Palestina på ett teoretiskt plan. Bedömningar rörande faktiska omständigheter, t.ex. i vilken utsträckning Palestinas regering har effektiv kontroll över sitt territorium, undersöks inte empiriskt. Bedömningar av denna typ utgår istället att från de åsikter som framförts av olika debattörer. Arbetet utgör på så vis främst en rättslig analys av olika debattörers argument.

På grund av uppsatsens ringa omfattning behandlas ett flertal områden, vilka behöver klargöras för att ge läsaren den bakgrund som krävs för ämnets förståelse, förhållandevis kortfattat. I många fall kan dessa områden problematiseras avsevärt, t.ex. innebörden av Montevideokonventionens statskriterier eller frågan om huruvida ett erkännande är konstitutivt eller deklatoriskt. Istället redovisas den uppfattning i frågan som är dominerande i doktrinen.

Bedömningen av Sveriges erkännande av Palestina utgår från huruvida det utgör ett otillåtet s.k. premature recognition, samt om man kan finna stöd för erkännandet i folkrättens statskriterier. En bedömning av huruvida erkännandet bryter mot internationella avtal, som t.ex. Osloavtalen, görs inte.

1.4 Metod och material

Arbetet utgör i grund och botten en *argumentationsanalys* av olika debattörers argument för och emot ett erkännande av Palestina. För att analysera dessa argument används en *rättsdogmatisk metod*: genom studier av folkrättens rättskällor klargörs gällande rätt och på så vis kan utrönas vilka argument som har folkrättslig bäring. Under vissa avsnitt anläggs ett *historiskt perspektiv* för att visa specifika normers historiska förankring i avsikt att bättre förstå och kunna tolka gällande rätt.

Erkännande av stater är en fråga som i hög grad saknar reglering genom bindande internationella instrument och, för ämnet, relevant rättspraxis har varit svårt att finna. Utredningen av gällande rätt bygger därför i hög grad på doktrin och studier av svensk, och i viss mån, utländsk statspraxis.

Den studerade doktrinen är en blandning av läroböcker för juristprogrammet och andra, mer omfattande, juridiska verk. Läroböckerna har främst använts för att på ett kort och koncist sätt förklara uppsatsens grundläggande delar medan övrig litteratur har använts för att fördjupa, problematisera och diskutera specifika områden.

1.5 Forskningsläge

Läran om staters uppkomst i allmänhet är en grundläggande del av folkrätten och det finns således förhållandevis mycket forskning på området, såväl äldre som nyare. Rättsenlighetsprincipens framväxt som en konkurrent till effektivitetsprincipen är dock en utveckling som på allvar tagit fart först under de senaste tjugo åren. Detta gör en del av den äldre forskningen inaktuell i denna fråga.

Den forskning kring staters uppkomst som specifikt tar sikte på Palestina handlar framför allt om huruvida Palestina kan betraktas som en stat eller ej snarare än folkrättsenligheten i ett erkännande. Folkrättsenligheten i

Sveriges erkännande av Palestina har varit föremål för ganska stor debatt i media men någon vetenskaplig studie på ämnet har, under författandet av detta arbete, inte hittats.

1.6 Disposition

I kapitel 2 redogörs för de delar av folkrätten vilka utgör grunden för arbetets frågeställningar. Här behandlas de traditionella kriterierna för statsbildning och några grundläggande principer som anknyter till statsbegreppet.

Resterande del av uppsatsen är tematiskt uppdelad. I kapitel 3 behandlas frågan om när ett erkännande kan anses utgöra ett folkrättsligt otillåtet agerande och i kapitel 4 behandlas frågan om existensen och tillämpningen av en rättsenlighetsprincip i folkrätten.

Kapitel 3 och 4 är disponerade att inledningsvis brett diskutera kapitlets ämne i allmänhet för att i slutet av kapitlet specifikt diskutera ämnet i förhållande till Sveriges erkännande av Palestina. På grund av uppsatsen tematiska disposition analyseras materialet kontinuerligt, inom varje kapitel, utifrån arbetets frågeställning och syfte.

I kapitel 5 behandlas analys och slutsatser. Eftersom materialet i uppsatsen analyseras kontinuerligt ligger tyngdpunkten i detta kapitel dock vid att presentera arbetets slutsatser.

2 Statsbegreppet

2.1 Allmänt

Staterna är folkrättens primära subjekt och utgör grunden för folkrätten så som den ser ut idag. Det är således av största vikt att kunna avgöra om en specifik politisk enhet ska klassas som en stat eller ej.²

Den betydelse andra stater erkännande haft för skapandet av nya stater har varierat genom historien och det är en fråga som fortfarande diskuteras.³ Utan att gå in allt för djupt på ämnet kan konstateras att det finns två huvudteorier vad gäller betydelsen av ett erkännande: *den konstitutiva* och *den deklatoriska teorin*. Anhängare av den konstitutiva teorin menar att en ny stat endast kan bildas genom erkännande av redan befintliga stater. Anhängare av den deklatoriska teorin å andra sidan hävdar att erkännandet endast är politiskt och att det inte påverkar huruvida en enhet är en stat eller ej i folkrättslig mening; en stat kan enligt sistnämnda teori existera utan att ha blivit erkänd.⁴

Bring och Crawford är överens om att erkännandet fullt ut varken är deklatoriskt eller konstitutivt. Istället menar de att erkännandet har inslag av båda delar. I grund och botten är erkännandet deklatoriskt, vilket exemplifieras av den forna jugoslaviska republiken Makedonien som under en period existerade som stat utan att ha blivit erkänd. Crawford och Bring menar dock att erkännandet även kan vara konstitutivt och Bring lyfter som exempel fram att ett erkännande kan skapa möjligheter för en enhet att

² Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 67.

³ Crawford 2006, s. 6-16.

⁴ Ibid., s. 19-28; Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 76f.

faktiskt fungera som en stat och på så vis påskynda processen att enheten uppfyller statskriterierna.⁵

Eftersom en stat kan existera utan att ha blivit erkänd framstår det som önskvärt att det finns klara kriterier för att avgöra när en enhet uppnår statsstatus. Det saknas dock en enhetlig, legal definition av vad en stat är. De försök som hittills gjorts att internationellt enas kring en kodifiering av statsbegreppet har misslyckats.⁶

I kapitlet ska redogöras för de kriterier som klassiskt sett har ansetts behöva uppfyllas för att en enhet ska klassificeras som en stat samt några av de viktiga egenskaper som tillkommer en stat.

2.2 De klassiska statskriterierna

I avsaknad av en enhetlig kodifiering av statsbegreppet i folkrätten brukar vägledning hämtas i artikel 1 i Montevideokonventionen. En stat ska enligt denna artikel ha *ett definierat territorium, en permanent befolkning, en regering och förmågan att ingå relationer med andra stater.*⁷ Kriterierna fokuserar på den politiska enhetens förmåga att effektivt fungera som en stat och Bring benämner därför denna definition av en stat för *effektivitetsprincipen.*⁸

Även om man efter Montevideokonventionens tillkomst har börjat diskutera andra eller kompletterande kriterier för statsbildning, så som den i inledningen nämnda rättsenlighetsprincipen, utgör effektivitetsprincipen alltså själva utgångspunkten för statsbegreppet inom folkrätten.⁹

⁵ Crawford 2006, s. 19-28; Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 76-77.

⁶ Crawford 2006, s. 37f.

⁷ Ibid., s. 45f.

⁸ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 78f.

⁹ Crawford 2006, s. 46.

Nedan ska, högst översiktligt, redogöras för innebörden av vart och ett av Montevideokonventionens fyra kriterier och deras relevans för statsbegreppet så som det ser ut idag.

2.2.1 Ett definierat territorium

Territoriet kan i princip vara hur litet som helst. Som exempel kan nämnas Vatikanstaten vars territorium omfattar endast 0,4 km². Det finns heller inget krav på att territoriet ska vara sammanhängande utan en stat kan ha en eller flera delar av sitt territorium helt omgärdat av en annan stats territorium, en så kallad enklav.¹⁰

Exakt angivna gränser är inget krav och en stat kan existera trots att en annan stat gör anspråk på den nya statens territorium. Crawford menar att kravet på ett definierat territorium är uppfyllt om staten utövar en effektiv kontroll över ett visst territorium. Kravet på ett definierat territorium handlar om att staten ska uppvisa självständighet och en effektiv regering snarare än att det definierade territoriet är ett krav i sig.¹¹

2.2.2 En permanent befolkning

Liksom för territoriet gäller för befolkningen att det inte finns någon minimumstorlek som måste uppnås för att en enhet ska kvalificeras som en stat. Det finns inte heller något krav på att befolkningen ska vara av viss nationalitet.¹² Befolkningen måste dock i huvudsak vara permanent och kan inte utgöras endast av nomadfolk som vandrar mellan olika länder.¹³

2.2.3 En regering

Kravet på en effektiv regering är enligt Crawford ett centralt kriterium för statsbegreppet då de andra kriterierna bygger på förekomsten av en effektiv

¹⁰ Crawford 2006, s. 46f.

¹¹ Ibid., s. 48-52.

¹² Ibid., s. 52.

¹³ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 68.

regering. Att avgöra innebörden av en effektiv regering är dock inte helt okomplicerat.¹⁴

Enligt Crawford måste regeringen besitta generell kontroll över enhetens territorium. Det finns inga specifika krav på hur långtgående, eller av vilken natur, denna kontroll ska vara men regeringen ska i någon mån upprätthålla lag och ordning samt sörja för inrättandet av vissa grundläggande institutioner. Hur dessa generella principer ska tillämpas beror enligt Crawford på omständigheterna i det enskilda fallet. Om den nya enhetens regering har bildats med samtycke från den tidigare suveränen, t.ex. när en tidigare kolonialmakt med samtycke lämnar över makten till en ny regering, kan lägre krav ställas på effektiv kontroll. Rör det sig istället om en enhet vars statsstatus är omstridd, som t.ex. när en del av en befintlig stat försöker bryta sig ut och bli självständig, ställs kravet på effektiv kontroll förmodligen högre.¹⁵

2.2.4 Förmåga att ingå relationer med andra stater

Crawford menar att förmågan att ingå relationer med andra stater är en förmåga som tillfaller en enhet som en konsekvens av att enheten är en stat snarare än att det är ett kriterium i sig själv. Crawford ser förmågan att ingå relationer med andra stater som ett utlopp för kravet på en effektiv regering och kravet på självständighet.¹⁶ Inte heller Bring ser förmågan att ingå relationer med andra stater som ett självständigt kriterium för statsbildning.¹⁷

2.2.5 Självständighet

Självständigheten utgör, liksom kravet på en regering, en central del av statsbegreppet. Självständighet är inget uttryckligt kriterium enligt

¹⁴ Crawford 2006, s. 55f.

¹⁵ Ibid., s. 59.

¹⁶ Ibid., s. 61f.

¹⁷ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 68.

Montevideokonventionen men manifesteras, som ovan nämnts, genom kravet på en förmåga att ingå relationer med andra stater. Bring ser kravet på självständighet som en del av kravet på en effektiv regering medan Crawford väljer att separera begreppen även om han poängterar att de är väldigt nära relaterade.¹⁸

Crawford ser självständigheten i statsbegreppet som uppbyggd av två olika delar: dels krävs att enheten uppfyller tidigare diskuterade krav på territorium, befolkning och regering, dels att enheten inte är underkastad någon annan stats bestämmanderätt utan har folkrättens regler som enda inskränkning av handlingsfriheten.¹⁹

2.3 Staters suveränitet

Suveränitet är ett begrepp med flera olika betydelser och någon allmänt accepterad definition finns inte.

Bring menar att begreppet i grunden har två olika betydelser: en statsrättslig och en folkrättslig. Den statsrättsliga suveräniteten handlar om den högsta makten inom en stat medan den folkrättsliga förståelsen av suveränitetsbegreppet rör förhållandet mellan stater.

Folkrättsligt innebär suveräniteten att stater är oberoende och likställda vilket medför att ingen stat eller organisation kan bestämma över en annan stat. Suveräniteten innebär också att staten har rätt att utöva jurisdiktion över sitt eget territorium samt att staten inte behöver tåla inblandning från en annan stat. Som en del av denna suveränitet står det dock staterna fritt att själva, genom avtal, inskränka sin egen frihet.²⁰

¹⁸ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 68; Crawford 2006, s. 55.

¹⁹ Crawford 2006, s. 66.

²⁰ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 69.

Suveräniteten innebär dock inte att staterna har rätt att agera precis som de vill utan de måste fortfarande underkasta sig folkrättens normer. Suveräna stater kan vara bundna av folkrättsliga normer antingen på grund av avtal eller på grund av att vissa normer, enligt internationell sedvanerätt, blivit gällande för alla stater. Utgångspunkten är dock att staterna har frihet att agera som de vill på de områden där bindande normer saknas.²¹

2.4 Folkens rätt till självbestämmande

Folkens rätt till självbestämmande stadgas i Friendly Relations Declaration (FRD) och lyder:

All peoples have the right to freely determine, without external interference, their political status and to pursue their economic, social and cultural development

Denna princip har gradvis växt fram inom internationell rätt från första världskrigets slut tills det den bekräftades i 1966 års FN-konventioner om de mänskliga rättigheterna och i FRD år 1970. Principen innebär i grund och botten att ett folk har rätt att bestämma över sin egen framtid och att det därmed är upp till varje folk att själv välja vilken politisk ideologi och ekonomisk ordning som ska praktiseras.²²

För att klargöra den praktiska innebörden av denna princip måste två saker klargöras: Vem har rätt till självbestämmande och vad innebär egentligen självbestämmande?

Bring hävdar att det finns två sätt att se på vad ett folk är: ett samhällsvetenskapligt och ett politiskt-juridiskt sätt. Samhällsvetenskapligt kan man definiera ett folk som en grupp vars t.ex. språk, religion, historia, kultur m.m. på ett avgörande sätt skiljer sig från omgivande folkgrupper. Med denna definition skulle jordens befolkning kunna delas upp i flera tusentals folk. Den politisk-juridiska definitionen ser annorlunda ut. Det

²¹ Bring, Mahmoudi och Wrang 2014b, s. 69f.

²² Ibid., s. 72f; Lindefalk 2012, s. 21.

saknas juridiska instrument som definierar vad ett folk är och någon entydig internationell sedvanerätt har inte bildats på grund av ämnets kontroversiella natur. Det kan dock konstateras att ett folk som anses ha rätt till självbestämmande avgränsas betydligt snävare än ett folk enligt den samhällsvetenskapliga definitionen.²³

Praxis visar att det utöver det samhällsvetenskapliga folkgruppsbegreppet också krävs någon form av historisk förankring. Den folkgrupp som hävdar rätt till självbestämmande ska kunna visa att det tidigare har gått en gräns mellan det territorium de hävdar självbestämmanderätt över och den stat folket försöker bryta sig loss från. Flera författare menar också att man måste väga in huruvida folkets rättigheter kan tillvaratas inom ramen för deras rådande situation. De menar att folket endast kan bryta sig ut ur en redan befintlig stat med hänvisning till självbestämmanderätten om det krävs för att de ska kunna åtnjuta sina rättigheter.²⁴

För att utröna vad självbestämmanderätten innebär kan man inledningsvis konstatera att självbestämmande kan delas upp i internt och externt självbestämmande. Med internt självbestämmande menas att ett folk får självbestämmanderätt inom ramen för en redan existerande stat medan externt självbestämmande innebär att folket får rätten att bryta sig ur en befintlig stat. Den självbestämmanderätt som stadgas i FRD är extern då den t.ex. ger ett folk rätten att bilda en egen stat eller uppgå i en redan befintlig stat.²⁵

En fråga som uppkommer är hur rätten till självbestämmande förverkligas. Problemet uppstår i de situationer en moderstat inte vill låta ett folk bli självständigt. Om folket inte på egen hand förmår göra sig självständigt krävs i princip att det kan få hjälp från andra stater för att rätten till självbestämmande inte ska bli helt överksam. Principen om staters

²³ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 73f.

²⁴ Ibid., s. 73f.

²⁵ Ibid., s. 74.

territoriella integritet hindrar dock normalt andra stater från att lägga sig i en konflikt av denna typ. För att inte göra självbestämmanderätten helt överksam sägs i FRD att rätten till territoriell integritet är villkorad av att staten respekterar folkets rätt till internt självbestämmande. Om moderstaten inte respekterar ett folks rätt till internt självbestämmande har andra stater rätt att ingripa. På vilket sätt de har rätt att ingripa är dock en kontroversiell fråga.²⁶

²⁶ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 74f.

3 Det folkrättsstridiga erkännandet

3.1 Allmänt

Ett erkännande av en stat är i hög grad en politisk handling och ett kontroversiellt erkännande kan få långtgående utrikespolitiska effekter för den erkännande staten. Utöver de politiska effekterna kan erkännandet under vissa omständigheter även utgöra en folkrättsligt otillåten handling.²⁷

För förståelsen av resonemanget i detta kapitel är det viktigt att skilja på ett erkännande som saknar stöd i folkrätten och ett erkännande som är folkrättsstridigt. Ett erkännande utan stöd i folkrätten kan vara olämpligt utan att det för den sakens skull är olagligt.

Detta kapitel kommer inte att beröra huruvida man kan finna stöd för Sveriges erkännande av Palestina i folkrätten. Den saken kommer att behandlas i nästa kapitel. Här kommer endast redogöras för under vilka förutsättningar ett erkännande som inte har stöd i folkrätten kan anses utgöra en förbjuden handling.

3.2 Icke-interventionsprincipen

Med tidigare nämnda rätt till självbestämmande följer en motsvarande skyldighet att respektera andra staters oberoende genom att inte lägga sig i andra staters interna angelägenheter. Denna princip brukar benämnas

²⁷ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 77f.

principen om non-intervention eller icke-interventionsprincipen.²⁸ Stöd för principen kan hittas i artiklarna 2(4) och 2(7) i FN-stadgan.²⁹

Artikel 2(7) riktar sig tydligt till FN som organ och säger att FN inte har rätt att ”ingripa i frågor, som väsentligen falla inom vederbörande stats egen behörighet”. Wrange menar dock att denna bestämmelse analogt kan tillämpas även mellan stater. Avgörande för förståelsen av icke-interventionsprincipens omfattning blir då bedömningen av vilka typer av ageranden som kan anses vara att ”ingripa” och vilka frågor som ”väsentligen falla inom vederbörande stats egen behörighet”.³⁰

Enligt Wrange kan man göra en uppdelning mellan mål och medel för att lättare åskådliggöra vad en icke tillåten intervention är. Vissa medel är så pass lindriga att de inte utgör ett förbjudet ingripande samtidigt som andra, mer långtgående medel, kan vara tillåtna om målet inte väsentligen faller inom vederbörande stats egen behörighet. Ett brott mot icke-interventionsprincipen kräver således, dels att handlingen utgör ett otillåtet ingripande, dels att målet för ingripandet faller inom en annan stats egen behörighet.³¹

Wrange sammanfattar intervention som en handling genom vilken en stat, utan stöd i en folkrättslig norm, utövar internationellt tryck mot en annan stat över något som rör hur den påtryckta staten utövar sin lagliga handlingsfrihet.³² Var gränsen går mellan tillåten och icke tillåten intervention är dock inte helt enkelt att avgöra.

²⁸ Linderfalk 2012, s. 21.

²⁹ Bring, Mahmoudi och Wrange 2014b, s. 173.

³⁰ Ibid., s. 173.

³¹ Ibid., s. 174.

³² Ibid., s. 174.

Att inter文enera militärt eller att på andra sätt direkt, fysiskt inter文enera tillhör förbudets hårda kärna.³³ Därutöver är bedömningen svårare. För att illustrera denna svårighet kan olika situationer jämföras. I det så kallade Nicaragua-målet³⁴ kom ICJ fram till att ett handelsembargo, vilket kan ses som en förhållandevis stark påtryckning, inte utgjorde en otillåten intervention. Samtidigt menar Linderfalk att det förmodligen är förbjudet för en diplomatisk företrädare att engagera sig politiskt eller att uttala sig om t.ex. regeringens sammansättning i landet där företrädaren är utstationerad.³⁵ Olika författare har dessutom delvis olika uppfattningar om var gränsen för en otillåten intervention går. Wrangle hävdar att det inte utgör en otillåten intervention att framföra synpunkter om en annan stats inrikespolitik så länge kritiken går igenom sedvanliga diplomatiska förbindelser, politiska uttalanden eller liknande.³⁶ Det är med andra ord svårt att tydligt avgöra vad som är en icke tillåten intervention.

Wrangle konstaterar dock att icke-interventionsprincipen har urholkats på senare år. Som exempel nämner han att det idag står klart att stater har rätt att framföra synpunkter på hur andra stater efterlever mänskliga rättigheter och de har även rätt att, vid allvarliga övertramp, ingripa med sanktioner. Det har också på senare år diskuterats om det föreligger en rätt att inter文enera militärt för att skydda civila, så kallad humanitär intervention.³⁷

3.3 Premature recognition

Lauterpacht konstaterar i sitt verk *Recognition in International Law* att ett för tidigt erkännande, på engelska premature recognition, kan utgöra en icke tillåten intervention enligt folkrätten. Den otillåtna interventionen uppstår

³³ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 174.

³⁴ Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, International Court of Justice, Judgment of 27 June 1986.

³⁵ Linderfalk 2012, s. 22.

³⁶ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 174.

³⁷ Ibid., s. 175f.

typiskt sett när en utomstående stat erkänner en enhet som försöker göra sig självständig från sin moderstat utan att enheten uppfyller statskriterierna. Lauterpacht menar att ett sådan erkännande är ett förnekande av moderstatens suveränitet.³⁸ För att knyta an till ovan nämnda resonemang kring icke-interventionsprincipen skulle man säga att ett sådan erkännande utgör ett ingripande i en fråga som väsentligen faller inom moderstatens egen behörighet.

En viktig fråga för denna uppsats är om ett för tidigt erkännande i sig själv är en överträdelse av folkrätten eller om ett för tidigt erkännande endast är folkrättsstridigt i situationer när erkännandet samtidigt är i strid med icke-interventionsprincipen. Lauterpacht nämner att ett erkännande av en enhet som inte uppfyller statskriterierna, utöver att vara en överträdelse av icke-interventionsprincipen, också utgör ”an abuse of the power of recognition”³⁹. Exakt vad Lauterpacht menar med detta är oklart. Det framgår t.ex. inte om detta missbruk kan beivras av andra stater eller om det endast är någon typ av moralisk plikt. Det kan dock konstateras att Bring och Lauterpacht uteslutande diskuterar för tidiga erkännande i förhållande till erkännande av ”utbrytarstater”.⁴⁰ Det framstår därigenom som att det för tidiga erkännandet framför allt blir folkrättsstridigt i de fall det också är i strid med icke-interventionsprincipen.

3.4 Sveriges erkännande av Palestina

Det dominerande argumentet hos de som anser att Sveriges erkännande av Palestina bryter mot folkrätten är att erkännandet inte är i linje med Montevideokonventionens kriterier.⁴¹ Utifrån vad som sagts ovan finns det i princip ingen folkrättslig regel som hindrar en stat från att erkänna en politisk enhet som inte uppfyller Montevideokonventionens kriterier. Även

³⁸ Lauterpacht 1947, s. 8.

³⁹ Ibid., s. 9.

⁴⁰ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014b, s. 77f; Lauterpacht 1947, s. 7ff.

⁴¹ Carlsson 2014; Sandell 2014.

om erkännandet i sig inte har stöd i folkrätten betyder det inte nödvändigtvis att staten som avlägger erkännandet begår en folkrättsstridig handling. För att ett erkännande ska anses folkrättsstridigt krävs som regel att det utgör ett brott mot icke-interventionsprincipen.

Bring, Mahmoudi och Wrang hävdade i en artikel på DN debatt den 20 oktober 2014 att ett erkännande av Palestina inte kan utgöra en icke tillåten intervention eftersom Israel inte har någon folkrättslig rätt som kan kränkas genom ett sådant erkännande.⁴² Utan att gå djupare in i Israel/Palestina-konflikten kan konstateras att relationen mellan Palestina och Israel skiljer sig väsentligt från de situationer där icke-intervention i förhållande till erkännande vanligtvis diskuteras.

De klassiska fallen rör, som tidigare nämnt, när en enhet försöker bryta sig ut från en moderstat som t.ex. vid Kroatians utbrott från Jugoslavien eller Kosovos utbrott från Serbien. Till skillnad från dessa exempel försöker Palestina inte göra sig självständig från en moderstat. Bring, Mahmoudi och Wrang har alltså rätt i att erkännandet av Palestina inte kan vara en otillåten intervention på samma sätt som ett för tidigt erkännande av en utbrytarstat. Frågan är dock om erkännandet ändå kan ses som en icke tillåten intervention?

Som tidigare nämnt är det svårt att avgöra var gränsen går för en otillåten intervention. Det är dock svårt att se hur Sverige, genom att erkänna Palestina, skulle ha gjort sig skyldiga till en otillåten intervention mot Israel eller någon annan stat. Den uppluckring av icke-interventionsbegreppet som Wrang konstaterar kan i viss mån tala för att icke-interventionsbegreppet som helhet har blivit svagare vilket ytterligare talar för att erkännandet av Palestina inte utgör en otillåten intervention.

⁴² Bring, Mahmoudi och Wrang 2014a.

4 Rättsenlighetsprincipen i folkrätten

4.1 Allmänt

Även om Sveriges erkännande av Palestina inte är uttryckligen förbjudet i en folkrättslig norm kan det likväl uppfattas som olämpligt om det inte har stöd i folkrätten. I detta kapitel ska därför undersökas om det finns stöd för Sveriges erkännande.

Under avsnitt 2.1 redogjordes för de klassiska kriterierna för statsbildning vilka grundar sig på Montevideokonventionen. Denna princip för statsbildning brukar benämnas effektivitetsprincipen. I fallet med erkännandet av Palestina är både motståndare och förespråkare till erkännandet överens om att dessa klassiska statsbildningskriterier inte fullt ut är uppfyllda eftersom Palestina saknar en regering med effektiv kontroll.⁴³ Bring, Mahamoudi och Wrangle hävdade dock, i tidigare nämnda artikel i Dagens Nyheter, att effektivitet inte är den enda aspekten som får beaktas vid erkännandet av en stat. De hävdade att det under de senaste årtiondena har vuxit fram en ny princip som de kallar rättsenlighetsprincipen vilken ger möjlighet att erkänna en stat trots bristen på en effektiv regering.⁴⁴ Folkrättsenligheten i Sveriges erkännande av Palestina bygger i princip på förekomsten av en sådan rättsenlighetsprincip i folkrätten och att den är tillämplig på Palestina.

Nedan ska därför undersökas om det finns förutsättningar att tillämpa andra principer vid sidan om effektivitetsprincipen vid erkännandet av en stat. Vidare ska också diskuteras rättsenlighetsprincipens innebörd och om det är

⁴³ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014a; Carlsson 2014; Sandell 2014.

⁴⁴ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014a.

möjligt att tillämpa en sådan princip för att legitimera erkännandet av Palestina.

4.2 Rättsenlighetsprincipen i förhållande till effektivitetsprincipen

Länge hävdades att det inte fanns några andra kriterier vid sidan om Montevideokonventionens effektivitetskriterier;⁴⁵ om en enhet fungerade som en stat så var den en stat annars var den det inte. Bring hävdar dock att det är otillfredsställande att endast titta på effektivitet som statskriterium eftersom effektivitetsprincipen inte tar hänsyn till på vilket sätt statskriterierna har uppfyllts. Som exempel nämner han att man utifrån effektivitetsprincipen måste erkänna en stat som tillkommit i strid med internationell rätt, t.ex. i en situation där den nya statens territorium erövrats i strid mot våldsförbudet. Bring hävdar att det, för att undvika sådana situationer, har växt fram något som han kallar en rättsenlighetsprincip vilken bygger på principen *ex injuria jus non oritur* – inga rättigheter på grund av orättshandlingar.⁴⁶

Denna rättsenlighetsprincip innebär att stater som tillkommit på ett sätt som strider mot folkrätten inte betraktats som stater trots att de uppfyller alla krav på effektivitet. Bring menar att denna princip även kan verka i omvänd riktning. En stat som inte uppfyller kravet på en effektiv regering kan i vissa fall ändå anses vara en stat om anledningen till bristen på kontroll är en annan stats folkrättsstridiga handlande.⁴⁷ Det är den senare förståelsen av rättsenlighetsprincipen som har betydelse för erkännandet av Palestina och den fortsatta framställningen kommer således att fokusera på den.

⁴⁵ Crawford 2006, s. 97.

⁴⁶ Bring, Mahmoudi och Wrang 2014b, s. 78f.

⁴⁷ Ibid., s. 79.

Bring är inte ensam om att hävda att effektivitet inte längre är det enda kriteriet för statsbildning. Exempelvis Crawford och Raič förespråkar samma ståndpunkt även om de istället för att tala om rättsenlighet talar om legalitet.⁴⁸ Dessa begrepp kan troligtvis förstås bära samma innebörd.

Raič förklarar förhållandet mellan effektivitet och legalitet genom en uppdelning mellan traditionella och moderna statskriterier där de traditionella bygger på effektivitet och de moderna bygger på legalitet.⁴⁹ Han menar att frågan om en stats existens ska avgöras genom en kombination av de traditionella och de moderna kriterierna. För att en stat ska existera ställs krav på både effektivitet och legalitet.⁵⁰ Crawford är inne på samma spår och säger att effektivitet är utgångspunkten för statsbegreppet men att det därutöver krävs undantag som baseras på andra principer.⁵¹ Den princip som främst blir aktuell i fallet Palestina är rätten till självbestämmande. Förhållandet mellan rättsenlighetsprincipen och rätten till självbestämmande ska redogöras för i nästa avsnitt.

Raič menar att en stat som erkänns enligt de moderna kriterierna inte är en stat på samma sätt som en stat enligt de traditionella kriterierna. Han menar att det finns en viss skillnad mellan de stater som uppfyller kraven på effektivitet och de som inte gör det. Stater som erkänts trots brist på effektiv kontroll är inte stater i empirisk mening utan endast i juridisk mening. Både empiriska och juridiska stater är dock fullvärdiga stater i folkrättslig avseende.⁵²

⁴⁸ Crawford 2006, s. 106f; Raič 2002, s. 86ff.

⁴⁹ Raič 2002, s. 87f.

⁵⁰ Ibid., s. 167f.

⁵¹ Crawford 2006, s. 98.

⁵² Raič 2002, s. 409.

4.3 Rättsenlighetsprincipen i förhållande till självbestämmanderätten

Raič menar att rätten till självbestämmande har fått en avgörande betydelse för erkännandet av stater enligt de moderna statskriterierna. Han lyfter fram bl.a. Kroatien, Georgien och Moldavien som exempel på stater som blivit universellt erkända utan att ha haft effektiva regeringar och menar att tillkomsten av dessa stater visar att de moderna statskriterierna tillåter att rätten till självbestämmande kompenserar för bristen på effektiv kontroll.⁵³

Principen om att rätten till självbestämmande kan kompensera bristande kontroll kallas för ”the compensatory force principle” och växte fram i samband med avkoloniseringen. Raič menar att denna princip, genom hanteringen av bl.a. Kroatien och Moldavien, otvivelaktigt fått fäste som en princip även utanför området rörande avkolonisering.⁵⁴

Som nämnt ovan i avsnitt 2.4 kan rätten till självbestämmande förverkligas antingen genom internt eller externt självbestämmande. Det interna självbestämmandet innebär att ett folk får utlopp för sin rätt till självbestämmande inom ramen för en annan, redan befintlig, stat medan det externa självbestämmandet innebär självbestämmande i form av en egen stat. Raič sammanfattar förhållandet mellan rätten till självbestämmande och statsbegreppet så att ett folk, på grund av icke-interventionsprincipen, har rätt till externt självbestämmande först som en sista utväg om de förvägras rätten till internt självbestämmande. Denna rätt till externt självbestämmande kan sedan kompensera för en icke effektiv regering.⁵⁵ Den rättsenlighetsprincip som Bring, Mahamoudi och Wrange menade kan laga bristen på en effektiv regering borde därför, med utgångspunkt från

⁵³ Raič 2002, s. 406f.

⁵⁴ Ibid., s. 411.

⁵⁵ Ibid., s. 451.

Raič resonemang, endast bli aktuell i de fall enheten kan anses ha rätt till externt självbestämmande.

4.4 Rättsenlighetsprincipen i Sveriges erkännandepaxis

I januari 1992 erkände Sverige Kroatien och i maj samma år erkändes också Bosnien-Hercegovina. I båda dessa fall hävdades att kravet på effektiv regering inte var uppfyllt. Bl.a. med anledning av dessa erkännanden ställde sig Lindholm frågan, i en artikel i SvJT 1993, om Sverige fått en ny erkännandepaxis.⁵⁶

Lindholm menar i artikeln att man kan se en förskjutning i den svenska synen på erkännandet genom ett uttalande av Sveriges dåvarande utrikesminister Margaretha af Ugglas i riksdagen i februari 1992. Han jämförde med den tidigare synen på erkännandet som tydligt illustreras genom ett utskottsbetänkande från utrikesutskottet 1990.⁵⁷ I betänkandet förklarades att Sverige erkänner alla stater som uppfyller kraven på territorium, befolkning och en effektiv regering. Det framhölls att prövningen utgår från objektiva kriterier och att bedömningen görs utifrån faktiskt existerande förhållanden utan att väga in politiska sympatier eller eventuella önskningar om att ge stöd åt den nya staten.⁵⁸

I uttalandet från februari 1992 förklarade af Ugglas att de tre kriterierna fortfarande är avgörande för om en enhet ska erkännas eller ej men tillade nu att bedömningen av dessa kriterier måste ske med hänsyn till omständigheterna i de enskilda fallen. Rörande kravet på effektiv kontroll sade hon att bedömningen måste sammanvägas med andra folkrättsliga hänsyn och att folkens rätt till självbestämmande kan väga upp för en viss

⁵⁶ Lindholm 1993, s. 655ff.

⁵⁷ Ibid., s. 656f.

⁵⁸ 1989/90:UU19.

brist på effektiv kontroll när bristen på kontroll är en följd av yttre påverkan. Af Ugglas lyfte fram bland annat Kroatien som ett exempel där denna nya syn på kravet på en effektiv regering har tillämpats och avslutade med att poängtera att: ”En ny tid kräver nya tänkesätt och handlingsmodeller.”⁵⁹

Drygt tre månader efter af Ugglas uttalande erkändes Bosnien-Hercegovina trots kritik som gjorde gällande att området saknade effektiv kontroll. Lindholm menar att detta var ett tecken på att Sverige lämnat det objektiva kriteriet på kontroll till förmån för det tidigare kritiserade förfarandet med politiska överväganden.⁶⁰

Sexton år senare, år 2008, erkändes även Kosovo trots bristande effektiv kontroll⁶¹ och när Sverige nu erkänt Palestina är både motståndare och förespråkare till erkännandet överens om att effektiv kontroll saknas även i detta fall.⁶²

Även om man ska vara försiktig med att dra för långtgående slutsatser utifrån enskilda fall kan man konstatera att det finns ett flertal exempel som visar att Sverige inte längre upprätthåller ett strikt krav på staters effektivitet vid erkännande. Den argumentation som används av bl.a. regeringen för att legitimera erkännandet av Palestina liknar i stor utsträckning den syn som af Ugglas presenterade. Man kan således konstatera att den förändrade syn på erkännandet av stater som Lindholm menade att af Ugglas uttryckte i början på 1992 fick fäste och lever kvar såhär 23 år senare.

⁵⁹ Lindholm 1993, s. 657f.

⁶⁰ Riksdagens snabbprotokoll 1991/92:61 Tisdagen den 11 februari.

⁶¹ Bjereld 2008; Melzer 2008

⁶² Bring, Mahmoudi och Wrange 2014a; Carlsson 2014; Sandell 2014.

4.5 Rättsenlighetsprincipen i förhållande till erkännandet av Palestina

Som tidigare konstaterat är både motståndare och förespråkare till erkännandet av Palestina överens om att Palestina inte uppfyller det krav på en effektiv regering som ställs upp i de traditionella statskriterierna. Bring, Mahmoudi och Wrangle hävdar att denna brist beror på att Israel olagligen ockuperar palestinsk mark. Genom vad de tre kallar rättsenlighetsprincipen menar de att Palestina kan erkännas som en stat trots bristen på en effektiv regering eftersom denna brist beror på Israels folkrättsstridiga agerande gentemot Palestina.⁶³

Enligt vad som redovisats i detta kapitel finns det stöd i både doktrin och praxis för en rättsenlighetsprincip. Både Crawford och Raič argumenterar för att effektivitet inte är det enda kriteriet för statsbildning och det finns flera exempel, både internationell och nationellt, där stater erkänts trots bristande effektivitet vilket talar för existensen av en rättsenlighetsprincip.

Om man, utifrån praxis och de situationer som diskuterats i doktrinen, anser att det finns en rättsenlighetsprincip som blir tillämplig i vissa specifika situationer måste man ställa sig frågan om läget i Palestina utgör en sådan situation som aktualiserar denna princip. De argument som används för att rättfärdiga erkännandet av Palestina liknar i hög utsträckning de argument som fördes fram vid Sveriges erkännande av t.ex. Kroatien och Kosovo och det är också i förhållande till dessa, och liknande fall, som rättsenlighet diskuteras i doktrinen.

Är då situationen i Palestina jämförbar med nämnda fall? En betydande skillnad mellan Palestina och t.ex. Kroatien, Bosnien-Hercegovina och Kosovo är att Palestina inte försöker bryta sig loss från en annan stat. Denna skillnad gör det svårt att dra direkta paralleller mellan Palestina och övriga

⁶³ Bring, Mahmoudi och Wrangle 2014a.

fall och bedömningen får istället göras om de principer som ledde till erkännandena av tidigare nämna stater även kan appliceras på Palestina.

Synen på självbestämmanderätten blir avgörande för bedömningen av om Palestina kan erkännas med hänvisning till rättsenlighetsprincipen. Det har i denna uppsats konstaterats att rätten till självbestämmande inte nödvändigtvis innebär en rätt att bilda en självständig stat.

Raič menar att det endast är rätten till externt självbestämmande som kan kompensera för en bristande effektiv regering vid bildandet av en stat och denna rätt uppkommer endast i den situation ett folk med självbestämmanderätt förvägras internt självbestämmande inom ramen för en annan stat. Eftersom Palestina idag inte är en del av en annan stat finns det ingen möjlighet för det palestinska folket att få internt självbestämmande. Den enda typ av självbestämmande som är möjlig för Palestina är således det externa självbestämmandet. Med stöd av doktrin och praxis borde man därför kunna hävda att det finns möjlighet att erkänna Palestina trots bristen på en effektiv regering även om situationen i Palestina inte är direkt jämförbar med t.ex. Kroatien och Kosovo.

Även om man kommer till slutsatsen att Palestiniernas rätt till självbestämmande kan väga upp för en bristande effektiv regering kvarstår frågan om det finns någon gräns för hur bristfällig regeringens kontroll får vara föra att fortfarande kunna vägas upp av rätten till självbestämmande. Carl Bildt hävdade i en artikel i Dagens Nyheter att situationen i Palestina inte kan jämföras med den i Kroatien och Kosovo eftersom kontrollen över det palestinska territoriet är, som han uttrycker det, ”utomordentligt mycket mer begränsad” än i fallen med Kroatien och Kosovo.⁶⁴ Frågan berörs inte direkt i den studerade doktrinen och tittar man på af Ugglas uttalande rörande erkännandet av Kroatien säger hon bara att rätten till

⁶⁴ Bildt 2014.

självbestämmande kan väga upp för viss brist på kontroll. Vägledning får därför hämtas från Montevideokonventionens krav på en effektiv regering.

Under avsnitt 2.2.3 konstaterades att kraven på en effektiv regering generellt ställs högre för omtvistade utbrytarstater än andra stater. Eftersom Palestina inte är en utbrytarstat borde det inte utgöra ett problem att den palestinska regeringen eventuellt inte har lika hög grad av kontroll som regeringarna i Kroatien och Kosovo hade.

Slutsatsen blir att det finns mycket som talar för att det går att finna folkrättsligt stöd för ett erkännande av Palestina.

5 Analys och slutsater

5.1 Är Sveriges erkännande av Palestina en folkrättsstridig handling?

Förutsättningarna för att ett erkännande ska anses utgöra en folkrättsstridig handling diskuterades i kapitel 3. Där drogs slutsatsen att det i princip krävs att erkännandet utgör en överträdelse av en specifik folkrättslig regel för att erkännandet ska vara folkrättsstridigt. Ett erkännande som saknar stöd i folkrätten behöver således inte nödvändigtvis utgöra en folkrättsstridig handling om erkännandet inte samtidigt innebär en överträdelse av en specifik folkrättslig bestämmelse. Lauterpacht menar förvisso att ett erkännande som saknar stöd i folkrätten utgör ett missbruk av en stats erkännandemakt men det är oklart vem, om någon, som har rätt att beivra en sådan överträdelse och det är därför tveksamt om det kan ses som en folkrättsligt otillåten handling. Detta resonemang leder till slutsatsen att det inte utgör en folkrättsstridig handling i sig själv att erkänna en stat utan stöd i folkrätten.

Den norm som företrädesvis diskuteras i anslutning till otillåtna erkännanden är icke-interventionsprincipen. Denna princip aktualiseras främst i den situation en enhet försöker bryta sig ut från en annan stat. Om enheten erkänns som stat utan stöd av statskriterierna eller moderstatens medgivande begår den erkännande staten en överträdelse av icke-interventionsprincipen gentemot moderstaten då erkännandet inkräktar på moderstatens territoriella integritet.

Åtminstone Bring, Mahmoudi och Wrangle hävdar att Israel inte har något legitimt anspråk på Palestinas territorium. Ett erkännande av Palestina kan således inte utgöra en otillåten intervention gentemot Israels territoriella

integritet i den bemärkelse som brukar diskuteras i anslutning till för tidiga erkännanden.

Det kan eventuellt hävdas att erkännandet av Palestina kan utgöra en otillåten intervention i någon annan form än genom ett brott mot Israels territoriella integritet. Några sådana argument har dock inte framförts. Wranges uppfattning, att icke-interventionsprincipen på senare år urholkats i frågor gällande mänskliga rättigheter, kan eventuellt tala för en allmän försvagning av icke-interventionsprincipen som helhet vilket i så fall i än högre utsträckning talar mot att Sveriges erkännande av Palestina skulle kunna ses som en otillåten intervention.

Utifrån ovan förda resonemang talar det mesta för att Sveriges erkännande av Palestina inte utgör en folkrättsstridig handling oavsett om man anser att erkännandet har stöd i folkrätten eller ej.

5.2 Har Sveriges erkännande av palestina stöd i folkrätten?

Som konstaterats i uppsatsen kan erkännandet av Palestina inte motiveras utifrån de klassiska statskriterierna baserade på effektivitet då både förespråkare och motståndare till erkännandet är överens om att Palestina inte uppfyller kravet på en effektiv regering. Åtminstone förespråkarna hävdar att denna brist beror på Israels otillåtna ockuperingar av palestinskt område. För att finna stöd i folkrätten för erkännandet krävs, i brist på effektivitet, att man kan påvisa existensen av det som Bring, Mahmoudi och Wrange kallar för en rättsenlighetsprincip och visar att den kan tillämpas på Palestina.

Både doktrin och praxis talar för att det finns en rättsenlighetsprincip i folkrätten. Bring, Mahmoudi och Wrange menar att denna rättsenlighetsprincip kan kompensera för Palestinas brist på en effektiv regering. Resonemanget får förstås så att Israels otillåtna ockuperingar av

palestinskt område innebär ett förvägrande av palestiniernas rätt till självbestämmande och att rättsenlighetsprincipen genom rätten till självbestämmande kompenserar för bristande effektivitet. Argumentationen liknar i hög utsträckning den som användes vid erkännandena av bl.a. Kroatien, Bosnien-Hercegovina och Kosovo.

Enligt Raič krävs det att rätten till självbestämmande inte kan uppfyllas genom internt självbestämmande för att självbestämmanderätten ska kunna laga en bristande kontroll vid bildandet av en ny stat. Eftersom Palestina inte är en del av en annan stat kan dock intern självbestämmanderätt inte bli aktuellt. Rätten till självbestämmande kan därför endast tillgodoses genom externt självbestämmande vilket talar för att rättsenlighetsprincipen kan tillämpas på Palestina.

Kritik har framförts av Bildt som menar att den Palestinska regeringen har betydligt lägre grad av kontroll än vad regeringarna i Kroatien och Kosovo hade och att man därigenom inte kan stödja ett erkännande av Palestina på dessa fall. Här ska dock noteras att både Kroatien och Kosovo är utbrytarstater i klassisk bemärkelse och att kraven på kontroll generellt ställs högre på dessa. Att den Palestinska regeringen har lägre grad av kontroll än vad regeringarna i Kroatien och Kosovo hade borde således inte utgöra något problem.

Det förefaller således möjligt att tillämpa en rättsenlighetsprincip vid erkännandet av Palestina vilket leder till att Palestina kan erkännas med stöd i folkrätten.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Riksdagens snabbprotokoll 1991/92:61 Tisdagen den 11 februari.

Utrikesutskottet betänkande 1989/90:UU19 Svenskt erkännande av Litauen.

Litteratur

Bring, Ove; Mahmoudi, Said & Wrangé, Pål: *Sverige och folkrätten*, 5:e upplagan, Stockholm 2014b.

Crawford, James: *The creation of states in international law*, 2:a upplagan, Oxford 2006.

Lauterpacht, Hersch: *Recognition in international law*, Cambridge 1947.

Linderfalk, Ulf (red.): *Folkrätten i ett nötskal*, 2:a upplagan, Lund 2012.

Lindholm, Rolf H.: ”Erkännande av stater – En ny doktrin?”. I: *Svensk Juristtidning* 1993 s. 655.

Raič, David: *Statehood and the law of self-determination* [Elektronisk resurs], Haag 2002.

Elektroniska källor

Bidlt, Carl: *Erkännandena av Kroatien och Kosovo EU-samordnades*, Dagens Nyheter, publicerad den 22 oktober 2014, hämtad den 18 maj 2015 från: <http://www.dn.se/debatt/repliker/erkannandena-av-kroatien-och-kosovo-eu-samordnades/>.

Bjereld, Ulf: *Bör Sverige erkänna kosovo?*, privat blogg, publicerad den 17 februari 2008, hämtad den 15 maj 2015 från:

<http://ulfbjereld.blogspot.se/2008/02/br-sverige-erknna-kosovo.html>.

Bring, Ove; Mahmoudi, Said & Wrangle, Pål: *Ett erkännande av Palestina har stöd i vår tids folkrätt*, Dagens Nyheter, publicerad den 20 oktober

2014a, hämtad den 13 maj 2015 från: [http://www.dn.se/debatt/ett-](http://www.dn.se/debatt/ett-erkannande-av-palestina-har-stod-av-var-tids-folkratt/)

[erkannande-av-palestina-har-stod-av-var-tids-folkratt/](http://www.dn.se/debatt/ett-erkannande-av-palestina-har-stod-av-var-tids-folkratt/).

Carlsson, Andreas: *Fel erkänna Palestina som stat*, Dagen, publicerad den 7 oktober 2014, hämtad den 13 maj 2015 från:

<http://www.dagen.se/debatt/fel-erkanna-palestina-som-stat-1.273823>.

Melzer, Herman: *Regeringen får kritik för sent erkännande*, Sveriges Radio, publicerad den 20 februari 2008, hämtad den 15 maj 2015 från:

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=1903992>.

Sandell, Tomas: *Erkännande av palestinsk stat strider mot folkrätten*,

Världen idag, publicerad den 3 november 2014, hämtad den 13 maj 2015

från: [http://www.varldenidag.se/nyhet/2014/10/03/Tomas-Sandell-](http://www.varldenidag.se/nyhet/2014/10/03/Tomas-Sandell-Erkannande-av-palestinsk-stat-strider-mot-folkratten/)

[Erkannande-av-palestinsk-stat-strider-mot-folkratten/](http://www.varldenidag.se/nyhet/2014/10/03/Tomas-Sandell-Erkannande-av-palestinsk-stat-strider-mot-folkratten/).

Wallsröm, Margot: *Därför erkänner Sverige idag staten Palestina*, Dagens Nyheter, publicerad den 30 oktober 2014, hämtad den 18 maj 2015 från:

<http://www.dn.se/debatt/darfor-erkanner-sverige-i-dag-staten-palestina/>.

Rättsfallsförteckning

International Court of Justice

Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, International Court of Justice, Judgment of 27 June 1986.